

ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

LEGIONÁŘSKÝ

2/2014

směr

Osud osob z jedné fotografie (2)

V pražském časopise Artek (2/09-3/09) byl uveřejněn článek o praporčíkovi Václavu Kašparovi, který za I. světové války téměř dva a půl roku bojoval na jihozápadní frontě v řadách Československé brigády a padl 2. července 1917 v bitvě u Zborova. U článku je skupinová fotografie, na níž je zvětšen. Je to jeho fotografie poslední. Bohužel není uvedeno ani datum, ani místo, kde byl snímek pořízen. Kde, kdy a proč se tito muži fotografovali? V čísle 1/2014 Legionářského směru jsme představili tři první z nich. Nyní se věnujme dalším z nich.

Václav Kašpar (1894–1917), praporčík

Václav Kašpar se narodil 28. září 1894 v Kyjevě v dělnické rodině slévačů, kteří se sem z české Plzně přistěhovali v 90. letech 19. století. Po ukončení kyjevské reálky se stal studentem kyjevského Polytechnického institutu.

Po vypuknutí I. světové války vstoupil v srpnu 1914 jako dobrovolník do České družiny, která se v Kyjevě formovala. Byl čtrnáctým mezi těmi, kdo si podal žádost, a zařazen byl ke 4. rotě. Vojenskou přípravu absolvoval spolu s ostatními dobrovolníky na Vladimírském kopečku a 28. září 1914, na den sv. Václava, na Sofiině náměstí složil přísahu věrnosti ruskému carovi. V říjnu 1914 jako příslušník Družiny dvacetiletý Václav Kašpar odjel na jihozápadní frontu ke 3. armádě, které velel generál Radko Dimitrijevič – Bulhar v ruských službách. S ohledem na to, že příslušníci Družiny znali různé jazyky – český, slovenský, maďarský a německý, byla Družina rozdělena na rotu, čtyři a půlroty, které byly přiřazeny ke sborům a divizím jako jednotky vojenské rozvědky. V. Kašpar se aktivně účastnil průzkumů, projevoval chabrost, za což byl 14. ledna 1915 povýšen na desátníka (velitel oddílu).

V oblasti vesnice Gorlica se utvářela složitá situace. Kromě rakouských zde byla soustředěna i německá vojska. Průzkumníci často pronikali do pozic protivníka. Dne 22. února 1915 při jedné takové průzkumné akci byl Václav Kašpar raněn a odeslán na léčení. V březnu 1915 byl vyznamenán Křížem sv. Jiří 4. stupně. Po léčení se vrátil na frontu. Začal ústup ruské armády z Haliče a následně i z Polska. V červenci téhož roku se V. Kašpar stal četařem. V prosinci 1915 byl velitelem 4. roty ustanoven Jan Syrový. Nebezpečné průzkumné výpady na území protivníka pokračovaly. O jedné z těchto rozvědek psali Vojtěch Prášek a Rudolf Medek. V noci z 31. ledna na 1. února 1916 se průzkumníci pod velením praporčíka

Jana Syrového a četaře V. Kašpara vrátili po splnění úkolu, ale při hledání zraněného spolubojovníka se dostali do obklíčení polských legionářů. Jen díky důmyslnosti Jana Syrového, který znal polské povely a vydával je v noční tmě, aby zmátl protivníka, se rozvědčikům podařilo z obklíčení uniknout. Velitel 8. armády generál Brusilov vyjádřil rozvědčikům poděkování. Jan Syrový byl vyznamenán Řádem sv. Vladimíra s mečem a stuhou, a Václav Kašpar spolu se skupinou vojáků dostal Kříž sv. Jiří 3. stupně a byl povýšen na praporčíka.

Na počátku roku 1916 byla Česká družina reorganizována. Vznikl Československý střelecký pluk a 4. rota byla převedena od štábu 48. divize ke štábu IX. armády v Kamenci – Podolském. Loučení bylo slavnostní. Velitel divize generál Novickij vyjádřil poděkování velitelům i všem vojákům. Na chvojím vyzdobené stanici v proslovu při loučení generál řekl, že průzkumníci 4. roty byli v bojích jeho očima, že chodili na průzkum dokonce několikrát denně. Zaleskly se mu oči, když bratr Václav Kašpar jménem dobrovolníků pronášel slova o lásce československého lidu ke svaté Rusi a slovanstvu. Generál se s rozvědčiky loučil jako otec se svými dětmi. Hrál orchestr a vlak se rozjel.

Dne 8. června 1916 byl Václav Kašpar povýšen do hodnosti praporčíka armádní pěchoty za chrabrost v bojích, následně se 21. června 1916 stal velitelem 4. čety po Janu Gayerovi a zástupcem Jana Syrového, velitele 7. roty 1. čs. pluku. Spolubojovníci v pamětech uváděli, že Václava si vojáci vážili, že originálně vedl výcvik. Tak

například při práci s mapami a dokumenty vysvětloval materiál napřed rusky a pak česky. Fyzicky byl velice silný. V rotě byli tři siláci: Václav Otto, Jan Syrový a Václav Kašpar.

V době od 30. prosince 1916 do 1. února 1917 patřila 7. rota pod velením podporučíka Jana Syrového s důstojníky ppor. J. Gayerem, praporčíky V. Kašparem, M. Němcem a F. Havlem k 331. pluku a odpočívala v oblasti vesnice Remčice. Možná, že zde se odehrála schůzka přátel, která je zvětšena na naší fotografii. Dne 1. února se 7. rota vydala na pochod a již nazítří byla na frontě.

Václav Kašpar plnil v době duben – květen 1917 povinnosti velitele roty. V té době byl k rotě přidělen vojin Jaroslav Hašek, který opustil redakci „Čechoslovana“ a vydal se z Kyjeva na frontu. Byl ve vězení v hlavní strážnici pluku a čekal na čestný soud za sepsání satirického článku „Klub českých pickwicků“, ve kterém ironizoval některé činitele z politického vedení. Jaroslava Haška k rotě pouze přidělili a pak zase propustili. Je možné, že se Václav Kašpar a Jaroslav Hašek setkali, ale není to potvrzeno.

Od 21. května 1917 se všechny čs. jednotky soustřeďovaly u Zborova a byly podřízeny 49. armádnímu sboru generálporučíka V. I. Selivačeva. Probíhala příprava k boji. Brzy ráno 2. července 1917 před zahájením bitvy byl výbuchem šrapnelu zraněn velitel 2. praporu O. Husák a také velitel 7. roty Jan Syrový. Toho nahradil a v 9 hodin ráno do boje rotu vedl praporčík Václav Kašpar. Útok 7. roty probíhal podle rozhodnutí českých velitelů ve vlnách. Rota se probíjela do hloubky obrany protivníka od jedné linie zákopů ke druhé. Rota se nacházela na nejsložitějším úseku bojové operace a měla velké ztráty. Během druhé vlny útoku ve druhé hodině bojů byl velitel roty a její poslední důstojník Václav Kašpar těžce raněn a zahynul na bojišti. Zbytek roty po nějakou dobu pokračoval v útoku pod velením poddůstojníka Novotného.

Dne 4. července 1917 se konal pohřeb. Ze 185 padlých byli 123 vojáci, včetně Václava Kašpara, pochováni do společného hrobu u vesnice Cecové (dnes Kalinovka) v Ternopolské oblasti Ukrajiny.

Václav Kašpar byl dne 6. července 1917 in memoriam vyznamenán Důstojnickým vojenským Křížem sv. Jiří za chrabrost pro důstojníka a 4. září 1917 rovněž posmrtně povýšen na podporučíka.

Deset let poté, v roce 1927, vyšlo dvojčíslo týdeníku Československý legionář. Toto dvojčíslo bylo věnováno desátému výročí bitvy u Zborova. V článku Plešingra „Sedmá rota Jana Syrového u Zborova“ se psalo: „... v tyto památné dny, kdy ožívají prohlášení, vystoupení a relace velitelů, kdy s hrdostí vzpomínáme na minulost, se 7. rota Jana Syrového ve světle událostí jeví jako chudá příbuzná. To je velká tragédie.

Rota, která poskytla historikům, kronikářům a vojákům mnoho zdrojů a materiálů ke studiu událostí, jež se odehrály u Zborova (objemná kronika, noviny, množství fotografií atd.), rota, která byla kolébkou nebo dočasným domovem velkých a nesmrtelných hrdinů jako proslavený Gayer, spolehliví Otto, Živný, Kašpar, Maksa, Bárta, Bureš, Zach a další, a dnes slavných důstojníků – Syrového, Havla, Němce, Riedla, Hladůvky atd. To je ta rota, která o svém Zborovu mlčí. Ale největší tragédií je skutečnost, že právě tato rota u Zborova prolila nejvíce krve a že o jejích bojových akcích profesionálně, se znalostí vojenství nikdo nic neřekne. Táta roty Jan Syrový převzal velení praporu místo raněného Husáka a sám byl raněn před začátkem bitvy. V osiřelé rodině zůstali pouze laskavý, zlatý Kašpar a dva jednoroční dobrovolníci Maksa a Koudelka, ale ne na dlouho – Kašpar a Maksa v průběhu bitvy padli a Koudelka byl raněn.“

Kyjevský týdeník Čechoslován v čísle 28 z 9. července 1917 v poznámce „Z fronty“ uveřejnil jména padlých a raněných 1. střeleckého pluku, mezi nimi i Václava Kašpara.

Jaroslav Riedl (Rydl) (1893–1945), major

Jaroslav Riedl se narodil 2. ledna 1893 na pražských Královských Vinohradech v rodině sochaře Riedla. V letech 1909–1914 studoval na pražské Akademii výtvarných umění. V roce 1914, po vypuknutí I. světové války, byl mobilizován a ocitl se na ruské frontě. V roce 1915 padl do zajetí. V zajetí byl představitelem Svazu československých společností v Rusku a věnoval se organizaci práce českých a slovenských zajatců v Čerkassech a Besarábii. V dubnu 1916, když bylo povoleno přijímat do ruské armády slovenské zajatce, Jaroslav Riedl vstoupil do Čs. brigády. Vojenskou přípravu absolvoval v Pečerských kasárnách

a od 4. června 1916 na kyjevské univerzitě. Ve stejné době tam byli Jan Gayer, František Havel, Rudolf Medek, Jaroslav Hašek a další.

Jako příslušník pěší roty byl Jaroslav Riedl vyslán do štábu 1. střeleckého pluku, který operoval jako součást na jihozápadní frontě. Ve všech memoárech je jeho jméno uváděno hned vedle Jana Gayera, Václava Otty a Františka Havla. Od srpna 1916 sloužil v 7. rotě, které velel praporčík Jan Syrový. Od října do prosince 1916 absolvoval poddůstojnický kurz a stal se šikovatelem 7. roty. Písaři 7. roty, kteří zpětně, po paměti, sepsovali její historii, vzpomínali na šikovatele Jaroslava Riedla a charakterizovali ho jako milého mladého muže, který kouřil dýmku, a poznamenali, že ji neodložil, ani když fotografovali imitaci útoku. Při této akci měl v jedné ruce šavli a v druhé dýmku (fotoaparát měl velitel roty Jan Syrový).

Do konce r. 1916 byla rota na Pinských blatech, procházela výcvikem, budovala zemljanky a chodila na průzkum. Jednalo se přece o poziční válku. V březnu 1917 byl J. Riedl převelen ke 3. rotě 3. střeleckého pluku.

V době bitvy u Zborova 2. července byl ppor. J. Riedl velitelem 3. roty 3. pluku, který byl po bitvě u Zborova pojmenován plukem Jana Žižky z Trocnova. Během této bitvy byl raněn.

Jaroslav Riedl došel s armádou až do Vladivostoku. Účastnil se těžkých bojů a do vlasti se vrátil v roce 1920 přes Japonsko a Ameriku. Na pouti do vlasti vojáci vydávali časopis „Treskin-Praha“, do kterého J. Riedl kreslil karikatury. Vojáci jim říkali „kubistika“. V té době byl velitelem 3. pluku pplk. Matěj Němec. Na nádraží v Planě nad Lužnicí pluk vítal prezident T. G. Masaryk. Hlášení o nastoupeném pluku mu podával major Jaroslav Riedl. J. Riedl je nositelem Čs. válečného kříže, Čs. revoluční medaile a Mezispojenecké medaile Vítězství.

Po návratu do vlasti byl J. Riedl dál aktivním důstojníkem. V roce 1922 spolu s profesorem St. Svobodou zorganizoval „Sdružení umělce severních Čech“. Od roku 1926 pracoval jako umělecký referent a předseda muzejního oddělení Památníku osvobození. Své obrazy vystavoval v letech 1928, 1929, 1930 a 1936. Podílel se na uměleckém ztvárnění knih spisovatele-legionáře generála Rudolfa Medka „Pout do Československa. Válečné vzpomínky z let 1914–1920, 1.-4. část“, jakož i přebalu knihy R. Medka „Zborov“.

Jako pracovník Památníku osvobození vytvořil známý cyklus obrazů „Československý voják v zahraničním vojsku“, v němž jsou představeni ruští

dobrovolníci, legionáři ve francouzské, italské a srbské armádě.

V Památníku osvobození se nacházejí jím malované portréty plukovníka I. I. Švece a prvního prezidenta republiky T. G. Masaryka. Z portrétů, které namaloval v mládí, se dochovaly mimo jiné portréty otce a matky, různá zátěší, vyobrazení koupajících se žen, krajinky. Zvláštní pozornost poutají obrazy řeky Berounky. Pro Vojenskou akademii J. Riedl namaloval jezdecký portrét prezidenta T. G. Masaryka v životní velikosti.

Za německé okupace se zapojil do odboje. Dne 1. února 1945 ho Němci zatkli a uvrhli do koncentračního tábora. Když Američané tábor osvobodili, J. Riedl byl smrtelně vyčerpán. Jeho život se uzavřel v americké nemocnici v Bavorsku – v jeho organismu již nastaly nezvratné změny. Datum jeho úmrtí a místo, kde byl pochován, nejsou známy.

Umělec a grafik Jaroslav Riedl šel do války jako mladík přímo z pražské AVU, v armádě bojoval za svobodu národa, po návratu do vlasti si hledal životní cestu jako malíř, rád maloval vojáky, ale v jednom rozhovoru řekl, že malovat válku tak, jak ji maloval ruský malíř Vereščagin, nemůže. Každý si svoji cestu volí sám.

V roce 1946 se v Praze konala posmrtná výstava jeho děl. V letech 1974 a 1989 byly uspořádány výstavy jeho obrazů a kreseb v oblastním muzeu v Příbrami. Největší výstava se konala v roce 1993 v Praze a věnována byla stému výročí jeho narození. V katalogu je uvedeno 140 jeho prací.

František Havel (1883–1958), generál

František Havel se narodil v roce 1883. Dokončil reálné gymnázium v Lounech a stavební kurz Českého technického učení v Praze. Pracoval jako technik v několika stavebních firmách. Byl mobilizován do rakousko-uherské armády, ustanoven velitelem čety a vyslán na ruskou frontu. V květnu 1915 padl do zajetí. V květnu 1916 vstoupil do Čs. vojska. Byl přidělen k 1. záložní rotě na kyjevské univerzitě. Byl odeslán na frontu k 1. střeleckému pluku, kde 20. září 1916 přísahal a stal se velitelem prvního družstva 7. roty, které velel praporčík Jan Syrový.

Účastnil se průzkumných akcí a 2. července 1917 bitvy u Zborova. V září 1917 se stal velitelem ženijní jednotky 1. Čs. střeleckého pluku, v jehož řadách ustupoval z Ukrajiny. Během přesunu od Žitomiru ke Kyjevu

řídil destrukci mostů (to je popsáno Františkem Langerem v povídce „Cesta“). Po nakládce eselonů v Bachmači se účastnil bojů proti bolševikům na železnici od Volhy po Dálný východ. V říjnu 1918 byl František Havel ustanoven do funkce náčelníka ženijní služby Čs. armádního sboru a v lednu 1919 se stal náčelníkem ženijní služby celého Čs. vojska v Rusku. Byl povýšen na podplukovníka ženijních vojsk. V lednu 1921 stanul v čele ženijních vojsk Československé armády. V únoru 1925 byl povýšen na generála a od října 1925 byl velitelem Zemského ženijního vojska v Praze. Od září 1931 pak náčelníkem čtvrtého odboru ministerstva národní obrany a tuto funkci zastával až do podzimu 1938.

Po okupaci Československa byl v červenci 1939 poslán do důchodu v hodnosti brigádního generála. Od února 1947 byl znovu ve službě jako brigádní generál v generálním štábu. Zabýval se organizací sboru, kterému následně do 20. února 1948 velel. Když po druhé odešel do důchodu, začal psát paměti. V knize vzpomínek prezidenta republiky Ludvíka Svobody „Cestami života“, vydané v roce 1971, najdeme odkazy na rukopis generála Františka Havla „Náš konflikt s Němci ve druhé polovině 30. let“, který s největší pravděpodobností nebyl nikdy knižně vydán. Brigádní generál František Havel zemřel v roce 1958.

**Doc. Alexandr Muratov, CSc.
a MUDr. Dina Muratova, PhD.,
foto: archiv**